
Tečaj III. V četrtek 3. Kozoperska (oktobra) 1850. **List 40.**

Stari grad.

(Iz Drobtinic I. 1846.)

Glejte na skali grašino,
Stariga časa spomin;
Žalostno gleda v dolino,
Milo na rožce ravnin.

Veter od strani se vpira
V staro zidovje z močjo,
Kamen za kamnom podira,
Skoraj ga vidit' ne bo.

Tamkej so nekdam sloveli
Zlahtniga serca možjé,
Radi pri vincu so peli
Noter do belga dné.

Vitezi kjer stanovali,
Sova zdaj tamkej gnjezdi;
Kjer so zvoneli bokali;
Čuk tam neznano kričí.

Kedar se sonce ozíra
Tje na razrušeni grad,
Ino se senca razšíra:
Vselej pogledam ga rad.

Prime me čudna milôba,
Mislim pri sebi zdaj sam:
Tudi do svojega groba
Malo stopinc le imam.

Godec in volkovi.

(Povest.)

Neki godec je šel svoje dni iz somnja domu. Ondi je ljudem do terdne noči škripal, in toraj v temi odsel. Možiček ni rad po ravnem potu hodil, in zakreveluži v gostem gojzdu, skozi kterega je moral iti, kmalo tako v stran, da nazadnje v jamo šterbunkne, v kateri je neki lovec volkove lovil. Možiček se je neizrečeno vstrašil, ker se je bil nenadoma tako globoko zavalil; kaj pa še, začutiti, da je na nekaj

živega priletel, kar je zlo poskočilo, in še le potem, ko se je prepričal, da je volk, kateri ga je z bleškečimi očmi gledal!

Možiček nima drugega v rokah, kot svoje goslice, in v strahu začne vse okrogle in popotnice gosti, karkoli jih je znal; toda mu niso šle zdaj nič kaj od serca. Volku pa je morala ta godba posebno dopasti, zakaj prikladati, to je tuliti in skakati začne. Drugi volkovi, ki so svojega tovarša v jami tako lepo prepevati slišali, so začeli tudi prikladati, in njih petje se je včasi tako blizo slišalo, da se je revni godec v jami, kot šiba na vodi tresel, bojé se, da pri-lomasti zdaj in zdaj še kakšen volk, ali celo tri, štiri se ž njegovim mesom pogostit. To se vendar ni zgodilo.

Ali revežu je bil že eden preveč. Siromak se trepetaje proti nebu ozira, če se že dani; zakaj godba mu ni bila še ves čas njegovega življenja tako dolgočasna in ostudna, kot nočaj vpricho volka. Rajše bi bil 20 let vsaki dan derva sekal. Preden se pa dan zazna, mu počite že dve struni, in ko se beli dan prikaže, mu počí tretja. Milovanja vredni Kurent je zdaj samo po četerti in zadnji struni škripal. Ko bi se mu bila še ta vtergala, nebi bil volk, ki se je bil celo noč tulé in plesaje še bolj izstradal, gotovo čakal, da bi si bil mož strune vnovič napél, temuč ga požerl. Lahko si mislite, kako mu je predla.

K sreči pride zdaj k jami stari Jošt, lovec, ki je volka že iz daleč tuliti, godca pa gosti slišal. Izvleče še ob času našega Kurenta od gladnega (lačnega) volka, in vstrelí nato tega. Naš Kurent pa, ki se je bil v voléji jami streznul, jo maha potem tiho proti domu, in sklene, vprihodnje rajše podnevi in po ravnem potu domu hoditi.

Poslovenil R.

Nesreča francoskega zrakobrodnika Arbana v Terstu.

Leta 1846 je bil francoski zrakobrodnik Arban Teržančanom napovedal, da se bode z oblonom v zrak spustil,

slabo vreme pa ga je prisililo, dan že dvakrat preložiti; 8. septembra pa je vendar začel oblon s pripravnim lahkim zrakom polniti. Po nekakšni pomoti pa se pripeti, da je bil oblon s popisanim lahkim zrakom premalo napolnjen, zrakobrodnika, čoln in potrebno orodje v njem nositi. — Šest je že odbila, in Arban se še ne more vzdignuti, čeravno je bil razglasil, da se bode že ob štirih. Ljudje začno toraj godernjati.

Arban, bojé se, da nebi ljudje mislili, da jih trapá, sklene prederzno, se brez čolniča v višino spustiti. Ženo, ki ga je mislila spremljati, kakor ga je že popred v Milani in Vičenci, nalašč po nekaj odpravi. Nato odveže čolnič, zavozla vérví, s katerimi je bil privezan, sede na voz, in zletí z oblonom kviško, z levico se za verv derže, z desnico pa pozdravlja je. Ljudje se ne morejo prederznežu prečuditi, ki hoče rajše vmreti, kot se zlagati.

Oblon je moško čedalje višje in na ravnost plaval, dokler 1200 čevljev visoko ne priplava. Zdaj pa se nagloma proti Teržaškemu zalivu zažene, in čez eno uro nad oblake zgine. Vsi gledavci so mislili, da je že po njem, in v serce se jim smili Arbanova žena, ki je pri morju milo milo jokala. — Veliko čolnov razpošljejo proti zalivu, ko bi vtegnul Arban z oblonom v morje pasti; ali vso noč se čolnarji nikjer na njega ne namahnejo.

Drugo jutro privesla k morskej bolnišnici ribški čoln in pripelja Arbana. Ribič in njegov sin sta pravila, da sta bila šla rib lovit. Komaj svoje delo blizo kraja „Gras“ počneta, v gledata na morju komaj na pol napolnjen oblon, in moža (Arbana) do pleč v vodi, ki se je ves zdelan komaj več pri verhu deržal. Veslata proti njemu, in ga srečno gotove smerti rešita. To se je zgodilo ob 11tih ponoči, potem ko je Arban že tri céle ure po morju brodil, in ga veliko poserkal.

Nekoliko dni ga je vsled prehlajenja v višavi in v vodi merzlica tresla, pa se je spet ozdravil, in pred kot ne nato že večkrat po zraku brodaril.

Podkovska in živinozdravniška učilnica v Ljubljani.

Ker smo že davno obljubili, popišemo to koristno učilnico na kratko zdaj, ko je ravno čas, v njo zapisati se, kogar veseli.

Vsi učenci te učilnice, v kateri se vse v domačem (slovenskem) jeziku uči, se razdelé v 2 versti: eni so kovači, eni pa ne. Samo za podkovstvo terpi poduk le 6 mesev; kdor se pa hoče naučiti živino zdraviti, hodi 10 mesev v učilnico.

Vsak, ki hoče prihodnjič na Krajnskem kovaški mojster biti, se bo moral s pismom skazati, da se je v Ljubljanskej, ali pa v kateri drugi taki učilnici umnega podkovstva izučil; zakaj kdor hoče znati konje umnokovati, mora dobro bolna in zdrava kopita po vsih zvonanjih in znotranjih delih poznati. Podkuje se konj kmalo, pa kako? Da potem še hoditi ne more. Takih mojstrov ne manjka.

Kdor se je kovačije že naučil, in bi bil rad kedaj mojster, naj pride v Ljubljano v imenovano učilnico. Ravno takó naj storé tisti, ki bi se radi živino: konje, goveda, drobnico i. t. d. zdraviti naučili, kar se bo gotovo dobro splačalo, ker je dosihmal po naših krajih še malo takih zdravnikov. Kdor hoče znati živino umno zdraviti, mora tudi vse znotranje dele zdrave in bolne živine natanko poznati in vediti, kje in kako stojé ali leže, zakaj je živinče zbolelo, kaj mu v bolezni tekne, kaj ne in še več drugih zvijač. Človek lahko pové, kaj mu je; nema živina ne more. Res je sicer, da včasi kakšen konjoderec tudi bolno živinče ozdravi, čeravno se ni tega nikjer učil; ali to se zgodi k večjemu, če živinče kakšna vsakdanja bolezen napade. Če je pa kaj hujšega, in se jo tak mazáč zdraviti predérzne, jo še skončá in gospodarja zatare. To se ni samo enkrat zgodilo.

Kdor kovačev hoče v to učilnico vzeti, se mora skazati: 1) da se je pri kakšnem kovaču že kovačije iz-

učil, 2) da zna v domačem jeziku brati in pisati, 3) da je lepega zadržanja. — Kovači se lahko podkovstva in živinozdravništva učé.

Kdor se pa hoče le živinozdravništva učiti, se mora skazati: 1) da zna v domačem jeziku brati in pisati, 2) da je naj manj 18 let star, 3) da je lepega zadržanja in 4) ter dne postave.

Jemljejo se pa v to šolo, ki se letos 7. dan tega mesca začne, ne le Krajnci, ampak vsak, ki po slovenski umé. Za učenje ni treba nič plačati, samo za živež. Slovenski mladenči po Krajskem, Štajarskem, Goriškem in Primorskem! prevdarite to reč. Vredništvo.

Rusovski izvoščik.

Po rusovskih mestih, ki imajo po veliko in prostranih tergov (placev) je dosti vozatajev ali voznikov, ki jih Rusi izvoščike (iz „iz“ in „voziti“) imenujejo. V Petrogradu je neki več od 8000 izvoščikov, ki ljudi po mestu za odmerjene plačilo prepeljavajo. Od vsih drugih ljudi se ločijo. Izvoščik nosi dolg, čez sredo prepasan plašč z rokavi, kosmato kapo in brado. Pozimi vozi s svojimi sanmi, dokler je le še količkaj snega po tleh, poleti pa s klepetajočimi droškami. (Tako imenujejo lahke vozove z nizkimi kolesi, v katerih se na sredi tako sedi, kakor bi jezdil.) Ves dragi dan tičé po terjih pod milim nebom. Voz jim je tudi postelja.

Vedno imajo izvoščiki žaklje z ovsom seboj, ktereга svojim konjičkom, da le vtegnejo, za gobec privežejo. Neprenehoma so dobre volje. Kakor se hoče njihovim konjičkom, kedarkoli si bodi, neprestano derkati, tako se tudi njim nikdar ne vnoža popevati, igrati in čenčati.

Dokler jih kdo ne najmè, postopajo okoli svojih drošk in sani prepevaje in burke vganjevaje. Zaslišati glas „davaj izvoščik!“ to je po naše „daj sem voznik!“ šine pa naglo vsak k svojemu vozu in bičn, ter se drug bolj od druga najemavcu ponujajo. S čim pa gospod ali gospa

na vozu sedi, požene in goni izvoščik svojega konjička ročno memo veliko drugih vozov, ki jih srečuje. Slehernega voznika, ki ga sreča, ogovori, nobene ne zamolči, in če je ravno raztresen viditi, njegov ostri pogled vendar ničesa ne prezrè, kar se na cesti godi.

Malokedaj konjca z bičem vdari, k večjemu ž njim spredaj po deski poterklja, ako hoče, da jo naj konj hitreje počedi, s katerim se spotoma vun in vun pogovarja: „Picek! golobček! — mu pravi — malo hitreje jo mahaj. Ali si slep? poglej, kamen je pred teboj. Ali ga ne vidiš? Hop, hop! na desno. Tako je prav. Husa, husa! Ne moreš si ročnišega in voljnerega služabnika misliti, kot je rusovski izvoščik.

Jež in lesica.

(Basen.)

Bila je huda zima, da je drevje pokalo. Vsaka zver se v svoj kotec stiska. Medved v svojim berlogu počiva, zajec pod svojim germom čepi, in lesica v svoji votlini kosti obéra, ki si jih je od daleč nanosila; le ubogi jež s svojo oestro suknjo ne more streho dobiti. Vsakdo se ga boji.

Ves zmerznjen lesici na prag prileze in prelepo prosi, naj ga pod streho vzame, da ga velikiga mraze konec ne bo. — Hodi le dalej, veli lesica, bila bi nama luknja pretesna; iši si lepšega prostora. — Imajte vsmilenje, dobra mamka, prosi jež; ne bom vam nobene nadleže delal. Lepo čedno se bom v kotec stisnil, pa tiho djal, da bom le na toplim; saj vidite, da sim strehe potreben. Rad bom vbogal, karkoli mi porečete.

Lesica, če ravno sama zvita, se da preprosi in ježa pod streho vzame. Ene dni sta se lepo imela; bil jima je kratek čas. Ko se pa jež svojiga stanú privadi, se začne iztegati in pikati vbogo lesico s svojo ternasto kožo. Lesica se je jela švarati: Kaj ne veš, kako si mi obetal? Jež se pa le iztega in lesico vbada rekoč: Starka! če ti

ni prav, pa drugam idi. — Lesica se umika, dokler more; poslednič pobegne; jež si je celo luknjo vsvojil. — Tako se starim godi, ki svojim mladim prehitro gospodariti dajo. — Pride se marsikdo za zeta ponujat; ves ponižen, kot jež obljubuje daje, snaha se starim prilizuje, dokler gospodinja ni. Kakor hitro pa oblast dobi, jim je hiša pretesna. Tako dolgo mladi stare pikajo, da si morajo na posledne dni ptuje strehe iskati. — Ali kdor očeta ali mater do praga privleče, njega bojo otroci čez prag vergli. (A. Sl.)

Kako žeblje delajo.

Žebjar vtakne po 3, 4 palice železa z enim koncem v ogenj, katerega v svojej kovačnici, kakor drugi kovači z mehkom razpihuje. S čim se železne palice na koncu razbelijo, vzame eno iz ognja, in s kladvicem razbeljeni konec na nakovalu tako skuje, da je skovani kosček poznejemu žeblju brez glave podoben. To se zgodi tako hitro, da bi človek tičas komaj 10 do 20 naštel. Nato skovani kosček, ki je še ves bel, na robu nakovala s kladvom tako odseka, da na debelejem koncu bunčica ostane. Palico vtakne zdaj v ogenj nazaj, odsekani kosček pa v čavljernik (Nageleisen), to je v železo, ki ima malo večjo luknjo, kot je žebelj debel, skozi katero pa žebelj zavoljo svoje bunčice ne more pasti. Žebjar vdari štirikrat po bunčici, naredi tako žeblju glavo, in žebelj je gotov.

Nato vzame drugo, potem tretjo i. t. d. palico v roke, in ravna kakor s prvo. Tako gre zaporedoma ena palica v ogenj nazaj, druga iz ognja. Večje žeblje kujeta kaj ročno po dva si nasproti stoječa človeka. Na Krajskem so žebларије v Kamniku, v Kropi, v Železnikih in drugod, ki veliko ljudi živé. Tudi ženske kujejo žeblje.

P l a t í n.

Ta kovina ali ruda, ki jo Evropejci še le kakih 100

let poznajo, je v Ameriki doma. Dobiva se v podobi jeklenosivega zernja, ki je z zlatom, pa še bolj pogostoma z železom zmešano, in se v Ameriki v nekem pesku nahaja. Očiščen je platin bel kot srebro, težji od zlata in vsake rude, ter se da kaj tanko razkovati. Ne zarjavja nikoli, se v ognju in v nobeni drugi reči ne raztopi, kot v tako imenovani kraljevski vodi (Königswasser). Osvetlati se da bolj od zlata in srebra, in je tudi dražji od obeh. Naj imenitnišo dragotino delajo zdaj iz platina. Na Rusovskem mislijo neki tudi denar iz njega kovati.

Mlečje drevo.

Mlečje drevo raste v južnej Ameriki po skalovitih krajih. Več mescev ga ne pomoči dež. Vidi se, kakor bi se bile že vse veje posušile. Če pa deblo navertaš, teče iz njega lepo dišeče in dobrega okusa mleko. V zraku se naredi na njem, kakor na drugem mleku rumenkast skorlupec, to je mrena ali kožica. O solnčnem vzhodu da drevo naj več mleka. O tej dōbi prihajajo Indijanci in zamurci z velikimi lonci ali piskri, in ga prestrezajo. Rabijo ga, kot kravje mleko; tudi sir delajo iz njega.

Smešnica.

Ribič je ptujca o viharju prek vode v čolnu prepeljal, in čoln je bil večkrat v nevarnosti prekucniti se. Vendar dospeta srečno na uno stran. Iz čolna stopivši reče ptujec ribču: Bog ne daj, ko bi se bil jaz vtonil, z mečem bi te bil prebodel!

Zastavica.

Ktera stvar teče brez nog?

Азавка. Voda.